

ATATÜRK DÖNEMİ İÇ
POLİTİKADAKİ GELİŞMELER

A) I. Meclis ve II. Meclis

I. TBMM: 23 Nisan 1920 - 11 Ağustos 1923

II. TBMM: 11 Ağustos 1923 - 2 Ağustos 1927

III. TBMM: 2 Ağustos 1927 - 26 Mart 1931

I. TBMM, Milli mücadeleyi yönetti

II. TBMM, inkılapları hayata geçirdi

I. TBMM'de Gruplaşma

II. TBMM'de partileşme vardır.

Mustafa Kemal Paşa I. Grup diye bilinen Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubu'nu kurdu. Diğer milletvekillerinin oluşturduğu gruba da II. Grup adı verildi.

II. TBMM döneminde CHF, TCHF ve SCHF kuruldu. Mustafa Kemal 9 Eylül 1923'te Halk fırkasını kurdu.

I. TBMM, Lozan görüşmelerini yaptı

II. TBMM, Lozan'ı onayladı
23 Ağustos 1923

Lozan Barış Antlaşması iki turludur.

- ✓ Tur: 20 Kasım 1922 / 4 Şubat 1923
- ✓ Tur: 23 Nisan 1923 / 24 Temmuz 1923
- ✓ Lozan, 6 Haziran 1924'te yürürlüğe girdi.

I. TBMM'de İstanbul işgal atındaydı

II. TBMM'de işgalden kurtarıldı.

- ✓ 13 Kasım 1918'de fiilen işgale uğrayan İstanbul, 6 Ekim 1923'te düşman işgalinden kurtarıldı.

B) Çok Partili Hayata Geçiş

- ❑ Demokrasi, bir milletin iyi, güzel ve mutluluk içinde yaşaması için kullanılan en iyi yönetim sistemidir.
- ❑ Halkın yönetime katılımı olarak bilinir.
- ❑ Cumhuriyet ise demokrasinin uygulama biçimidir.
- ❑ Demokrasilerin en önemli unsuru farklı görüşlerdir.
- ❑ Görüşlerin serbestçe teşkilatlandırılması siyasî partilerle gerçekleştirilir.

Bildim ve anladım ki hiçbir şey
bilinmemiş ve hiçbir şey
anlaşılmamıştır.

İbn-i Sina

Cumhuriyet / Halk Fırkası (Partisi)
9 Eylül 1923

Millî Mücadele'nin kazanılmasından sonra Mustafa Kemal, inkılapları yapabilmek için, birlikte uyum içinde çalışabileceği kadro oluşturdu.

- ☞ Kurucusu Mustafa Kemal
- ☞ Halkçılık ilkesini benimsedi
- ☞ Türkiye'nin ilk partisi
- ☞ 10 Kasım 1924'te Cumhuriyet Halk Fırkası adını aldı.
- ☞ 1933'te parti simgesi altı ok kullanıldı

- ☐ Altı oku tasarlayan kişi,

İSMAİL HAKKI TONGUÇ

- ☞ 1935'te CHP adını aldı
- ☞ 1923-1950 en uzun süre iktidarda kalan parti
- ☞ Ekonomide devletçilik benimsendi
- ☞ 12 Eylül 1980 kapandı
- ☞ 1992'de açıldı

**Sesinde ne var biliyor musun?
Söyleyemediğin sözcükler var.**

Cemal Süreya

**Terakkiperver (İlerici) Cumhuriyet
Fırkası (Partisi)**
17 Kasım 1924 – 5 Haziran 1925

- ☐ Zaferin kazanılması, sonunda, I. Meclis'in görevini tamamlaması ile II. Meclis çalışmalarına başladı.
- ☐ M. Kemal ile bazı arkadaşları görüş ayrılıklarına düştüler.
- ☐ Özellikle saltanat ve halifelik konuları ile inkılaplar konusunda görüşleri ayrılan kişiler ordudaki görevlerinden ayrılıp milletvekili olmak istediler.
- ☐ Mustafa Kemal'in isteği üzerine meclisin çıkardığı bir yasayla askerlik mesleğini yapanların milletvekili olmaları yasaklandı.

☞ "Askerlik görevini yürütenlerin MİLLETVEKİLİ olamayacağı" hakkında kanun çıkarıldı. **19 Aralık 1924**

☞ Kurucusu **Kazım Karabekir** (diğer isimler Ali Fuat Cebesoy, Kazım Karabekir, Rauf Orbay, Refet Bele, Adnan Adıvar)

☞ Ekonomide liberalizmi destekledi

☞ Parti demokrasiye ve din duygusuna saygılı

☞ Şeyh Said İsyanı 13 Şubat 1925 sonrası **5 Haziran 1925'te kapatıldı.**

Şeyh Said Ayaklanması (13 Şubat 1925)**Nedenler:**

- Saltanat ve halifeliğin kaldırılmasına duyulan tepki
- İngiltere'nin Musul üzerindeki düşünceleri nedeni ile Kürt devletine destek olması,
- Toprak reformuna doğudaki azınlıkların tepkisi,

- Terakkiperver Partisinin doğudaki çalışmaları,
- İnkıpların etkisi.

Sonuçlar:

☞ Fethi Bey hükümeti düştü
İsmet İnönü Hükümeti kuruldu
☞ İngilizler, Musul için isyanı körükledi Nisan 1925'te isyan bastırıldı
☞ Şeyh Sait yakalandı İstiklal Mah. Yagılanıp idam edildi
☞ 4 Mart 1925 / 4 Mart 1929 Takrir-i Sükun Kanunu çıkarıldı
☞ 5 Haziran'da 1925'te kapatıldı
☞ Rejime karşı çıkan ilk isyandır

Mustafa Kemal'e Suikast Girişimi

(16 Haziran 1926)

- ☐ M. Kemal'in İzmir gezisi öncesi suikast girişimi ortaya çıktı

☞ Suikastta rolü olanlar;
ZİYA HURŞİT
LAZ İSMAİL
GÜRCÜ YUSUF
ÇOPUR HİLMİ

- ☐ Mustafa Kemal'in İzmir seyahatini ertelemesi üzerine suikastçılar paniğe kapıldı.

✓ Suikastçıları Sakız Adasına kaçırarak GİRİTLİ ŞEVKİ' nin suikastı İZMİR VALİSİ KAZIM BEY' e ihbar etmesiyle suikast önlendi

İstiklal Mahkemeleri kuruldu

İzmir'de ve Ankara'da İSTİKLAL MAHKEMELERİ kuruldu.
- Son kez kuruldu –
İzmir'de **15 idam** kararı / Ankara'da **4 idam** kararı

☞ **Rejime karşı çıkan isyandır.**

“ Benim naçiz vücudum elbet bir gün toprak olacaktır. Fakat Türkiye Cumhuriyeti ilelebet payidar (Sonsuza dek) kalacaktır.”

Serbest Cumhuriyet Fırkası

12 Ağustos 1930 / 17 Kasım 1930

- ☐ Çok partili hayata geçişin birinci aşaması başarısız olmuştu,
- ☐ Mecliste yalnız C.H.P. vardı.
- ☐ 2. Dönem mecliste çalışmalarını yürütürken M. Kemal, “1929 Dünya ekonomik bunalımını aşmak amacı ile hükümetin politikalarının denetlenmesi ve yeni kadroların oluşması için yakın arkadaşı Fethi Okyar Bey'e 12 Ağustos 1930'da Serbest Cumhuriyet Fırkasını kurdurdu.

☞ **Kurucusu Fethi Okyar**

☞ **Ekonomide liberalizmi destekledi**

☞ **Cumhuriyetçi, demokratik, laik, milliyetçi**

- ❑ M. Kemal karşıtları hızla parti etrafında toplandı.

☞ **Laiklik aleyhtarları arttı.**

- ❑ İZMİR OLAYLARI, Fethi Okyar'ın **Ege gezisi sırasında** meydana gelmiştir.
- ❑ Eski düzen yanlılarının yaptıkları eylemler **SCF'nin** rejim karşıtı parti olarak algılanmasına neden oldu.

☞ **Fethi Okyar, olaylar sonrası kurduğu SCF'ni kapattı. 17 Kasım 1930**

Menemen Olayı (23 Aralık 1930)

- ❑ SCF'nin kapatılmasından sonra çıkmıştır.

☞ **Rejim ve laiklik karşıtı, gerici bir isyandır.**

- ❑ **Derviş Mehmet** ve adamları SCF'nin kapatılmasının ardından Menemen'de din elden gidiyor propagandasıyla **isyandır.**

- ❑ İsyanı bastırmaya çalışan **Asteğmen Kubilay'ın (Mustafa Fehmi) kellesini kesip sırığa taktılar.**

☞ **Asteğmen Kubilay → şehit düştü**

- ❑ İstiklal Mahkemeleri kurulmadı, Divan-ı Harp kuruldu (Bşk. Mustafa Kemal)

☞ **Divan-ı Harp Kuruldu**

- ✓ Serbest Fırka denemesi ve Menemen olayı ile daha ülkede Demokrasi ortamının oluşmadığı görülmüştür.

ATATÜRK DÖNEMİ TÜRK DIŞ POLİTİKASI (1923-1938)

☞ **1923 – 1930 → Lozan sonrası kalan sorunlarla uğraştı**
Mübadele, Musul sorunu, Dünya ekonomik bunalımı vs

☞ **1930 – 1938 →Almanya ve İtalya'nın yayılmacı tutumuna karşı önlem aldı**

Türkiye-Yunanistan İlişkileri Denemeleri ve Karşılaşılan Tepkiler

☞ **Lozan sonrası Mübadele (Etabli) Sorunu**

Ankara Antlaşması 10 Haziran 1930

- ❑ Lozan Barış Antlaşması'na göre 30 Ekim 1918 tarihli Mondros Ateşkes Anlaşması'ndan önce İstanbul'da yerleşik olan Rumlar ve Batı Trakya'daki Türkler dışında kalan, Türkiye'deki Rumların ve Yunanistan'daki Türklerin mübadelesi (değişimi) kararlaştırıldı.
- ❑ Yunanistan, İstanbul'da mümkün olduğu kadar fazla sayıda Rum bırakmak istiyordu.

- ❑ 10 Haziran 1930'da Ankara'da imzalanan bir antlaşmayla yerleşme tarihlerine bakılmaksızın İstanbul Rumları ile Batı Trakya Türklerinin hepsi "yerleşik" sayıldılar.
- ❑ İtalya ve Almanya'nın yayılmacı tutumu etkilidir.

Patrikhane Sorunu

- ❑ Patrikhane sorununu Türkiye bir iç sorun olarak gördü. Patrikhanenin Türk kanunlarına bağlı olduğu, evrensel (ekümenik) statüsünün tanınmayacağı ve dinî bir meseleden dolayı Türkiye'nin iç işlerine karışılmayacağı mesajı güçlü bir şekilde verildi.

☞ **Yunanistan konuyu Lahey Adalet divanına götürdü.**

Türk-Yunan Dostluk Antlaşması 30 Ekim 1930

- ❑ Yunanistan Başbakanı Venizelos ile Dışişleri Bakanı Mihalokopalos 26 Ekim 1930 tarihinde İstanbul'a geldi.
- ❑ 30 Ekim 1930'da Ankara'da Dostluk, Tarafsızlık, Uzlaşma ve Hakem Antlaşması imzalandı.
- ❑ Atatürk ve Venizelos "iki komşu devletin düşmanca değil dostluk içinde yaşamasının yararlı olacağını" belirtti.

☞ **1934'te Venizelos, Atatürk'ü Nobel Barış Ödülü'ne aday gösterdi**

- ❑ Türkiye ve Yunanistan arasında kurulan dostluk ve iş birliği ortamı, 1950'li yıllarda başlayacak olan Kıbrıs Sorununun ortaya çıkmasına kadar devam etti.

Türkiye-İngiltere İlişkileri ve Musul Sorunu

☞ **13 Kasım 1918 İngilizler, Musul'u işgal etmişti**

- ❑ Türkiye, Misak-ı Millî sınırları içinde yer alan Musul'u geri alabilmek için Lozan'da büyük bir uğraş vermişti.
- ❑ Musul Meselesinin Türkiye ile İngiltere arasında ikili görüşmelere bırakılması kabul edildi.

Haliç Konferansı 19 Mayıs 1924 Türkiye / İngiltere

- ❑ Görüşmelerde Türkiye'yi **FETHİ OKYAR** İngiltere'yi **PERCY COX** temsil etti.
- ❑ İngiltere ile Musul Meselesi görüşüldü bir sonuç alınamadı
- ❑ Sorun Milletler Cemiyetine taşındı
- ❑ 16 Aralık 1925'te yapılan toplantıda Milletler Cemiyeti, Musul'un Irak'a bırakıldığını ilan etti.

Ankara Antlaşması 5 Haziran 1926 Türkiye / İngiltere

- ❑ İç politikada yaşanan olumsuz gelişmeler ve iç güvenlik sorunları nedeniyle Türkiye, Milletler Cemiyetinin kararını kabul etmek zorunda kaldı.
- ❑ Misak-ı Millî'den taviz verilmek zorunda kalındı.
- ❑ 1926'da Musul konusunda varılan çözümden sonra Türk-İngiliz ilişkileri gelişmeye başladı.

- ❑ 1929'da İngiltere'nin Akdeniz Filosu'nun İstanbul'u ziyareti, ilişkilerde yumuşama sürecini artırdı.
- ❑ 1936'da İngiltere Kralı VIII. Edward'ın ziyareti, ilişkileri olumlu yönde etkiledi.

Türkiye – Fransa İlişkileri

Ankara Antlaşması 20 Ekim 1921 Türkiye / Fransa

- ❑ Hatay Fransa mandaterliğinde Suriye yönetimine bırakıldı.
- ❑ Fransa'nın mandası altındaki Suriye ile Türkiye arasındaki sınırın çizilmesi için bir karma komisyon kurulması kararı alınmıştır.
- ❑ Türkiye ile İngiltere arasındaki Musul anlaşmazlığının çözümünden sonra, karma komisyonun aldığı karar 30 Mayıs 1926'da imzalandı.
- ❑ Türkiye-Suriye sınırı tam olarak belirlendi.

Borçlar Sorunu

- ❑ Osmanlı Devleti'nin en fazla borçlandığı ülke Fransa idi. Borçların ne kadar süre içinde ve hangi ülkenin parasıyla ödeneceği 13 Haziran 1928'de imzalanan bir antlaşmayla belirlendi.
- ❑ Duyun-u Umumiye Kaldırıldı. Borçlarımızı 1954'e kadar ödedik. Faizini 1981'de bitirdik.

Bekleme yapmayın! "Aşk"ını alan "acı"ya ilerlesin.

Attila İlhan

Yabancı Okullar Sorunu

- ❑ Türkiye, konuyu iç meselesi sayarak tutumundan hiçbir ödün vermeden uygulamalarına devam etti

Adana – Mersin Demiryolu Millileştirilmesi

- ❑ Fransa ile yaşanan diğer anlaşmazlık konusu ise, Adana-Mersin demir yolunun millileştirilmesi sırasında yaşandı.
- ❑ Haziran 1929'da Adana-Mersin demir yolu bir Fransız şirketine verilmedi, Türkiye tarafından satın alındı.

Hatay Meselesi

- ❑ Hatay'ın statüsü konusu, Türkiye ile Fransa arasında yaşanan başka bir önemli bir sorun oldu.
- ❑ Hatay'ın 1939'da Türkiye Cumhuriyeti'ne katılmasıyla mesele son buldu.

Türkiye-Sovyetler Birliği (SSCB) İlişkileri

Moskova Antlaşması 16 Mart 1921

- ❑ TBMM'yi tanıyan ilk Batılı Devlet Sovyet Rusya oldu. Çarlık Rusya'sı döneminde imzalanan antlaşmalar geçersiz sayıldı.
- ❑ 1936'dan itibaren Türk-İngiliz yakınlaşmasının başlaması, Türk-Sovyet ilişkilerinin zayıflamasına yol açtı.

1936 Sonrası ilişkiler bozuldu

**Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne
Girmesi 18 Temmuz 1932**

- ✓ ABD Başkanı Wilson'un I. Dünya Savaşı'ndan sonra dünya barışını sağlamak ve korumak amacıyla Milletler Cemiyetinin kurulması kararı, Paris Barış Konferansı'nda alındı.

- ☞ MC - Cenevre Konferansı
- ☞ İspanya - Yunanistan

- ❑ Kurulmasına 18 Ocak 1919 Paris Barış Konferansında karar verildi
- ❑ 10 Ocak 1920 Cenevre Konferansı ile kuruldu.
- ❑ 1939'da II. Dünya Savaşı öncesi kapandı.
- ❑ Davet üzerine üye olan tek ülke Türkiye'dir.
- ❑ İspanya'nın teklifi, Yunanistan'ın desteği ile katıldı.

Balkan Antantı 9 Şubat 1934

- ☞ Türkiye / Yunanistan / Yugoslavya /Romanya

- ❑ Bu antant ile sınırlar karşılıklı olarak güvenlik altına alındı.
- ❑ İtalya ve Almanya'da ortaya çıkan totaliter rejimler (Faşizm ve Nazizm)'in saldırgan ve yayılmacı politikaları, Balkan Yarımadası'ndaki devletleri endişelendirdi.
- ❑ Türkiye adına imzalayan **TEVFİK RÜŞTÜ ARAS**

- ☞ Bulgaristan ve Arnavutluk katılmadı

- ❑ Balkan ülkesi olan Bulgaristan revizyonist (Değişimci) bir politika takip etmesi, Arnavutluk ise İtalya'nın baskısı altında bulunması nedeniyle bu antanta katılmadı

- ☞ Yugoslavya'nın paktan ayrıldı ardından pakt dağıldı.

- ❑ Yugoslavya'nın İtalya ve Almanya baskısı sonucu 1937'de Bulgaristan'la antlaşma imzalaması ve ardından savaşın başlaması antantın önemini yitirmesine neden oldu

Akdeniz Paktı 1936

- ☞ İtalya 1935'te Habeşistan'ı işgal etti.

**TÜRKİYE / İNGİLTERE
YUNANİSTAN / YUGOSLAVYA**

- ❑ Türkiye Akdeniz'de güvenliği sağlamak istedi

Gün biter gülüşün kalır bende...

Ahmet Telli

Nyon Konferansı 14 Eylül 1937

TÜRKİYE / İNGİLTERE

İtalya → İspanya İç Savaşında Franco'yu destekledi

Akdeniz'deki Korsanlığa karşı ittifak yapıldı

- İsviçre'nin Nyon kentinde imzalandı.
- İtalya, İspanya iç savaşında FRANCO'ya destek verdi.
- Akdeniz'deki Denizaltı Korsanlığına karşı Türkiye, İngiltere ile İtalya'ya karşı işbirliği yaptı.

SADÂBAT PAKTI 8 Temmuz 1937

TÜRKİYE / İRAN / İRAK /
AFGANİSTAN

- 1935'te İtalya, Habeşistan'ı işgal etti
- Tahran'da Sadâbat Sarayı'nda imzalandı
- İran Şahı Rıza Pehlevi 1934 yılında Türkiye'yi ziyaret etti.

Sadâbat, saldırılmazlık ve iyi komşuluk paktıdır. Yardımlaşma paktı değildir.

- Sadabat Paktı'na göre; üye ülkeler birbirlerinin iç işlerine karışmamayı, ortak sınırlara saygı göstermeyi kabul ettiler.

Doğu sınırlarının güvenliğini sağlandı

Suriye katılmadı.

- Türkiye ile Hatay meselesi ve Irak ile toprak sorunu olan Suriye, Sadabat Paktı'na katılmadı.
- 1955 Bağdat Paktı ile önemini yitirdi.
- 1980 / 1988 İran – Irak Savaşı ile geçerliliğini yitirdi.

HATAY MESELESİ 7 Temmuz 1939

21 Ekim 1921 Ankara Antlaşması ile Hatay'da Fransa denetiminde özel yönetim

- 1935 İtalya'nın Habeş işgali sonrası Fransa, 1936'da Suriye üzerindeki manda yönetimine son vererek Suriye'den çekilme kararı aldı.
- Türkiye, Hatay için halk oylaması istedi.
- Fransa'nın itirazı üzerine konu Milletler Cemiyetine taşındı.
- Milletler Cemiyetine göre İskenderun iç işlerinde serbest, dış işlerinde Suriye'ye bağlı, toprak bütünlüğü Türkiye ve Fransa'nın garantisi altında olacaktır.

Gerçek zafer hayallerindir. İntikamın değil!

Aamir Khan

- ☞ Mustafa Kemal: “Şahsi Meselem”
“ 40 asırlık Türk yurdu düşman eline bırakılmaz”
- ☞ 2 Eylül 1938 Hatay Bağımsız Devleti kuruldu
- ☞ 29 Haziran 1939 Hatay Parlamentosu Anavatan’a katılma kararı aldı
- ☞ 30 Haziran TBMM kararı onadı.
- ☞ 7 Temmuz 1939 Hatay, Türkiye Cumhuriyeti’nin Vilayeti kabul edildi.

- ✓ Hatay Devleti’nin İlk ve tek cumhurbaşkanı **TAYFUR SÖKMEN**
- ✓ Başbakan **ABDURRAHMAN MELEK**

ATATÜRK’ÜN ÖLÜMÜ ve İSMET İNÖNÜ’nÜN CUMHURBAŞKANI SEÇİLMESİ

- ☞ 19 Kasım Naaşı Yavuz zırhlısı ile İzmit’e oradan özel trenle Ankara Etnografya Müzesine getirildi.
- ☞ 10 Kasım 1953 Anıtkabir’e ebedi istirahatgâhına getirildi.
- ☞ İnönü 1950’ye kadar Cumhurbaşkanı

Savaşta Türkiye’yi kurtaran, savaştan sonra da Türk Ulusu’nu yeniden diriltiren Atatürk’ün ölümü, yalnız yurdu için değil, Avrupa için de en büyük kayıptır.

Winston Churchill,

